

Warszawa, dnia 20 listopada 2002 r.

Opinia prawna

nt. rządowego projektu ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (druk nr 1027)

I

Przedłożony do opinii projekt ustawy ma wejść w miejsce ustawy z 12 września 1990 r. o tytule naukowym i stopniach naukowych (Dz. U. Nr 65, poz. 386 z poz. zm.). Zdaniem projektodawcy uchwalenie nowej ustawy jest konieczne, gdyż w czasie obowiązywania obecnej ustawy wyłoniło się wiele wątpliwości i rozbieżności w interpretacji ustawy oraz pojawiły się nowe potrzeby związane z uznawaniem stopni i tytułów naukowych otrzymanych zagranicą oraz współpracą międzynarodową w zakresie badań naukowych i nauczania.

II

W przedłożonym projekcie proponuje się między innymi następujące zmiany:

1. Rezygnację z dotychczasowych stopni naukowych doktora i doktora habilitowanego w zakresie sztuki oraz przewodów kwalifikacyjnych I i II stopnia, i umożliwienie przeprowadzania w zakresie sztuki i dyscyplin artystycznych przewodów doktorskich i habilitacyjnych będących podstawą nadania stopnia doktora sztuki i doktora habilitowanego sztuki.

2. Rezygnację z nadawania tytułu naukowego w zakresie sztuki i wprowadzenie tytułu profesora sztuki.
3. Umożliwienie pełnienia funkcji promotora i recenzenta przez pracowników naukowych zagranicznych uczelni i instytucji naukowych oraz powoływania dwóch promotorów – z Polski oraz z zagranicznej instytucji naukowej.
4. Określenie wymagań dla osób ubiegających się o wszczęcie przewodu doktorskiego przy jednoczesnej rezygnacji z dotychczasowego trybu wyjątkowego.
5. Wprowadzenie możliwości podjęcia uchwały o zamknięciu przewodu doktorskiego.
6. Zatwierdzanie przez Centralną Komisję uchwał o nadaniu stopnia doktora, podjętych przez rady jednostek organizacyjnych, których uprawnienia zostały ograniczone.
7. Możliwość wyrażenia zgody przez Centralną Komisję, na wszczęcie przewodu habilitacyjnego wyłącznie na podstawie wybitnych osiągnięć naukowych lub artystycznych, bez spełnienia obowiązku przedstawienia rozprawy habilitacyjnej.
8. Wprowadzenie wytycznych do zawartych w ustawie upoważnień do wydawania aktów normatywnych.

III

Większość proponowanych zmian jest zasadna. Pewne wątpliwości nasuwają się odnośnie do zmian opisanych wyżej w punktach 4, 5 i 7 , a więc do art. 12, art. 15 ust. 4 oraz art.18 ust. 6 projektu.

Ad. 4/ Art. 12 zawiera warunek, który jest ujęty zbyt ogólnie, żeby nie powiedzieć, zdawkowo (osoba, która wykazała się uzdolnieniami w pracy naukowej lub artystycznej). Poza tym nie wiadomo w jaki sposób i na jakiej podstawie, i kto miałby o tym przesądzać. Projekt nie upoważnia też żadnego organu - Centralnej Komisji, wzgl. właściwego ministra czy organu szkoły - do uregulowania tej kwestii. Jest to o tyle istotne, że zazwyczaj mamy tu do czynienia z osobą, która dotąd nie pracowała naukowo. Chyba że za taką pracę uznamy napisanie pracy magisterskiej albo ...egzamin praktyczny i test z wiedzy teoretycznej, poprzedzający nadanie tytułu lekarza.

Ad. 5 / Według art. 15 ust. 4 projektu, jeżeli osoba ubiegająca się o nadanie stopnia doktora w wyznaczonym terminie nie przystąpi do egzaminów doktorskich albo nie przedstawi rozprawy doktorskiej, rada jednostki organizacyjnej może podjąć uchwałę o zamknięciu przewodu doktorskiego. Projekt ustawy jednak nie wyznacza terminu do przedstawienia rozprawy doktorskiej . Nie upoważnia też żadnego organu do jego określenia . I - moim zdaniem - słusznie. Nie można zatem upoważniać rady jednostki organizacyjnej do ewentualnego podjęcia uchwały o zamknięciu przewodu doktorskiego. Uważam, że do uregulowania kwestii, o którą idzie w tym przepisie, wystarczy odesłanie do kodeksu postępowania administracyjnego, dokonane w art. 30 ust. 1 projektu ustawy.

Ad. 7/ Upoważnienie w art. 18 ust. 6 projektu rady jednostki organizacyjnej do występowania z wnioskiem do Centralnej Komisji o wyrażenie zgody na wszczęcie przewodu habilitacyjnego wyłącznie na podstawie wybitnych osiągnięć naukowych lub artystycznych, bez spełnienia obowiązku przedstawienia rozprawy habilitacyjnej, wprowadza wyjątek, który jest sprzeczny z istotą instytucji habilitacji, i za którym nie przemawiają żadne ważne powody. Poza tym warunek, który przewiduje ten przepis (wybitne osiągnięcia naukowe lub artystyczne) jest taki sam jak warunek dopuszczenia do wszczęcia postępowania o nadanie tytułu profesora. W tej sytuacji opowiadałbym się za drugim wyjątkiem - tj. możliwością wszczęcia postępowania o nadanie tytułu profesora osobie, która ma tylko stopień doktora i posiada wybitne osiągnięcia naukowe lub artystyczne.

Przy okazji można by zastanowić się raz jeszcze nad celowością utrzymania takich wyjątków. Były one potrzebne dawniej, kiedy stanowisko profesora na uczelni mogła otrzymać tylko osoba posiadająca tytuł naukowy profesora. Dzisiaj, kiedy do objęcia stanowiska profesora na uczelni (tzw. nadzwyczajnego) nie jest wymagany tytuł naukowy profesora, ten motyw utrzymania takich wyjątków upadł. Nie ma też dziś żadnych prawnych przeszkód do objęcia funkcji kierowniczych w nauce, szkolnictwie wyższym czy w jednostkach badawczo rozwojowych przez osoby, które nie posiadają tytułu naukowego profesora lub tytułu profesora sztuki.

IV

Do projektu ustawy dołączono uzasadnienie i projekty aktów wykonawczych. Uzasadnienie jest zwięzłe, miejscami lakoniczne, ograniczone do zarysowania celu i tła społeczno-politycznego oraz wyliczenia najistotniejszych zmian wprowadzonych do projektowanej ustawy i wskazania na brak wymogu dostosowania regulowanej materii do prawa UE. W uzasadnieniu nie ma relacji z przeprowadzanych konsultacji ze związkami zawodowymi, organizacjami pracodawców (!), Radą Główną Szkolnictwa Wyższego, Radą Wyższego Szkolnictwa Artystycznego, Centralną Komisją do spraw Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych, Polską Akademią Umiejętności, Konferencją Rektorów Akademickich Szkół Polskich. Nie ma też wyjaśnień dotyczących nowej regulacji nadawania stopni w zakresie sztuki i dyscyplin artystycznych oraz tytułu profesora sztuki. Nie wskazano też na konsekwencje jakie nowa ustawa będzie miała dla funkcjonowania wyższych szkół niepaństwowych i przepływu kadr naukowych po wejściu do Unii Europejskiej. Projekty aktów wykonawczych są zredagowane poprawnie i zaopatrzone w dobrze sporządzone wzory podstawowych dokumentów.

V

W **konkluzji** należy stwierdzić, iż przedłożony do opinii projekt ustawy jest pod względem prawnym prawidłowo opracowany. Wątpliwości wzbudzają jedynie przepisy zawarte w art. 12, art. 15 ust. 4 oraz art.18 ust. 6 projektu, omówione w pkt. III opinii, a także celowość utrzymania wyjątku w postępowaniu o nadanie tytułu profesora, przyjętego w art. 27 ust. 2, i omówionego w opinii w pkt. III in fine.

Sporządził: Jacek Lang